

BACCALAUREAT
Session de 1995
TURC LV1
Série L et ES/S
Durée de l'épreuve: 3 heures
ES et S, Coefficient: 3 - L, Coefficient: 4

İSTANBULCA

Artık atı alan Üsküdar'ı geçtiğinden midir, nedir; pek söylenmiyor, ama biz çocukluğumuzda da, ilkgençliğimizde de sık sık şöyle konuşulduğunu işitirdik:

«Güzel Türkçe, hangi Türkçedir?»

«İstanbul Türkçesidir.»

'İstanbul Türkçesi' nasıl bir Türkçe (idi), neden en güzel Türkçe oluyor(du?). Hem, bir dilin güzel olması ne anlama gelir? Bir dili güzel kılan, ahengi, süslü püslülüğü, edası mı?; tumturaklılığı, tantanalı zenginliği mi; aklı başında, sade, saydam oluşu, kullanışlılığı mıdır? Öyle ya, çılgınlık da güzeldir bazan; zenginlik, tantana her an çirkinleşebilir; dört köşe, sınırları içine çekilmiş, kasılan bir dil değil, düşünen, akıllı bir dil, alt kültürden de, üst kültürden de beslenen ve her ikisine yetebilen, yetmediği yeri bilen, yanlılarını bir süreklilik çizgisinde arayan dil ise her zaman güzel olabilir.

'İstanbul Türkçesi' bu anlamda güzel midir? Yoksa kaderini akıntıya bırakmış bir 'Türkçe' midir bu?

Bir zamanlar, «güzel Türkçe, İstanbul Türkçesidir», diyenler neden sözaçıyorlardı? Saray Türkçesinden mi, Osmanlıcadan mı, yoksa bütün bunlardan artakalan bir şeyden mi? Bu 'Türkçe' bütün İstanbul zamanlarının bir 'koalisyonu' (sentezi değil), birçok dillerin, ağızların birarada yaşayıp gitmesi değil mi? Türkçe, Arapça, Farsça, Rumca, Ermenice, İtalyanca, Fransızca, Arnavut, Çerkez, Gürcü, Boşnak dilleri...

İstanbul Türkçesi, Osmanlı'nın yazılı dili mi, konuşulan dili mi? Osmanlı sonrasının artı Öztürkçe, artı Amerikanca, Kürtçe, artı yeni marjinal grupların kendi icatları bir dilin toplamı, karmaşası mı?

Bu dil, her zaman bütün bu sayıp döktüklerimizin bir arada yaşayabilmesi, birbirinden renkler, sesler alıp vermesi ise, ana çizgisi ne kadar 'resmi Türkçe' olursa olsun, buna 'Türkçe' demek yetmeyeceği için, yeni bir ad bulmak gerekecek. Zaten, her kültürü hep birlikte barındıran bütün metropoller, megapoller dili için geçerli bu. «New York'da İngilizce, Amerikanca konuşulur, yazılır» dersiniz, başka birçok dilin hakkını yemiş olursunuz. İşte tam bu anlamda, 'İstanbul Türkçesi', kendine özgü bir Türkçe'yi çağırırsa da, daha kendine özel bir tanımlamayı gereksiniyor. (Ben, buna İstanbulca diyeceğim).

İstanbul artık, ne 'eski güzel İstanbul Türkçesi' yazıp konuşanların, ne 'temiz, berrak Öztürkçe' yazıp konuşanların kenti. Burada artık on milyon insan, Türkçe'nin bilinen dil kurallarıyla bağıni sürekli kopararak ya da zaten bu bağıni hiç olmadığı bir dili

kullanarak yaşıyor. Bu kent, muhallebicinin, eski levhasını indirip, yerine «Özgün Süt Yapıtları» diye levha astığı günler de yaşadı. Ardından hadi bakalım, «*Hi, boy*» lar, «*By by*» lar,.. derken, her şey birbirine karışmıştır. (Dil, hayatın kendisi değil mi?)

Hadi Bey, caddenin kıyısına tezgah açmış, ayaklı sebze meyve satıcısına rastlayınca seviniyor.

«Kuru soğanınız tatlı mı?»

«Soğan bu baba, tatlı olur mu? Soğan dediğin acıdır.»

Sokakta, çarşıda pazarda herkes herkesin her şeyi olmuştur. Annesi, babası, teyzesi, yengesi. Bunca bir yakınlığa karşın kimse kimseyle anlaşmamakta, kimse kimsenin dilinden anlamamaktadır.

Dil kargaşası, anlaşma güçlüğü ve özellikle *İstanbulca* dediğim dil...Dün, birbirinin dilinden anlamayanlar, birbirlerinin dilini karşılıklı boca ede ede, çoğu zaman da tuhaf işaretlerle bu kentte yaşayıp gitmişler. Çok verem, çok kıyım, çok ölüm.

Bugün, dünün birer örneği, yerini daha çok örneğe vere vere daha cümbüşlü bir *İstanbulca* kentte uğuldayıp durmaktadır. Herkes, kimsenin kendisini işitmeyeceğini, işitse de dinlemeyeceğini bilerek konuşmakta. İstanbul'un toplumsal olgusu: *İstanbulca*.

Travail à faire par le candidat

*Vous répondrez en suivant l'ordre des rubriques et des questions. Vous n'avez pas à recopier l'énoncé des questions. En revanche vous indiquerez **obligatoirement** avant chaque réponse le numéro de la question que vous traitez (exemple: I.1.)*

I. COMPREHENSION DU TEXTE

Partie commune aux trois séries (L, ES, S)

1. Yazar yazısında neden sözediyor?
2. Bir dilin güzel olması ne demektir?
3. Yazarın İstanbulca diye adlandırdığı dil hangi dildir?
4. «Atı alan Üsküdarı geçti» deyimini aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun olarak kullanılmıştır?
 - a-) Bir işin gerçekleştirilmesinde çok geç kalmak.
 - b-) Bir işin yapılmasında çok çabuk davranmak.
 - c-) Bir işin gerçekleştirilmesinde akıllı ve uyanık davranmak.
 - d-) Bir işi başarmak.
 - e-) Bir işi başaramamak.
 - f-) Bir işin zaman aşımına uğraması.
5. Yazar İstanbul'da konuşulan dil hakkında:
 - a-) kötümser midir?
 - b-) eleştirici midir?
 - c-) gerçekçi midir?Görüşünüzü metinden alınan cümleler ile savununuz.
6. İstanbul'da yaşayıp İstanbulca'yı konuşan kişi sayısı kaçtır?

Série L uniquement

7. «Alt kültürden de üst kültürden de beslenen dil» (9. satır) sözünü metnin içeriğinden uzaklaşmadan açıklayınız.
8. «Sokakta, çarşıda pazarda herkes herkesin her şeyi olmuştur. Annesi babası, teyzesi yengesi.» (51. satır) cümlesinden ne anlıyorsunuz?; bu toplumsal ve kültürel özelliği kendi yaşantınızdan deneyimlere de yer vererek açıklayınız. Metinde sıralanan 'adlandırmalar'a daha neler ilave edebiliriz? (en fazla 10 satır)
9. Büyük kentlerdeki dil gerçeğini yazıya dayanarak nasıl açıklarsınız? Neden?

II. TRADUCTION

1. Aşağıdaki sözcüklere metinde kullanılan anlamıyla Fransızca karşılıklarını veriniz.
 - ilkgençlik (1. tümce)
 - aklı başında (4. paragraf)
 - ağız (6. paragraf)
 - resmi Türkçe (8. paragraf)
 - berrak (9. paragraf)
 - levha (9. paragraf)
2. Yukarıdaki sözcükler ile birer serbest cümle yapınız.
3. «Dün...» den (14. paragraf) «İstanbulca»'ya kadar çeviriniz.

III. COMPETENCE LINGUISTIQUE

1. « Atı alan Üsküdarı geçti » deyiminin yerine kendi sözcüklerini kullanarak, anlamı bozmadan metnin ilk cümlesini yeniden kurun.

2. « İstanbul artık, *ne* eski güzel İstanbul türkçesi yazıp konuşanların *ne* temiz berrak Öztürkçe yazıp konuşanların kenti » cümlesinde altı çizili sözcükleri olumlu hale getirerek cümleyi yeniden yazınız.

3. Aşağıdaki cümlelere uygun sorular sorun.

Güzel Türkçe İstanbul Türkçesidir.

Sokakta, çarşıda pazarda herkes herkesin her şeyi olmuştur.

4. «Buna Türkçe demek yetmeyeceği için yeni bir ad bulmak gerekecek» cümlesinde altı çizili fiilin yerine anlatımı değiştirmemek koşuluyla başka fiil veya sözcükler getiriniz (en az 3).